

Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 2003:16

Kaunialan sotavammassairaalan **taloudellista tilannetta selvittäneen työryhmän muistio**

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Helsinki 2003

KUVAILULEHTI

Julkaisija Sosiaali- ja terveysministeriö		Julkaisun päivämäärä 31.3.2003	
Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Kaunialan sotavammassairaalan taloudellista tilannetta selvittävä työryhmä Puheenjohtaja: Riitta Viitala Sihteerit: Katri Sapora Anne-Marie Brisson		Julkaisun laji Työryhmämuistio	
		Toimeksiantaja Sosiaali- ja terveysministeriö	
		Toimielimen asettamispäivä 8.1.2003	
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Kaunialan sotavammassairaalan taloudellista tilannetta selvittäneen työryhmän muistio (Promemoria av arbetsgruppen med uppgift att utreda den ekonomiska situationen vid Kauniala krigsinvalidsjukhus)			
Julkaisun osat			
Tiivistelmä Sosiaali- ja terveysministeri Maija Perho ja peruspalveluministeri Eva Biaudet asettivat 8.1.2003 työryhmän selvittämään Kaunialan sotavammassairaalan taloudellista tilannetta ja laitoshoidossa hoidettavien sotainvalidien hoitoisuusastetta. Työryhmässä oli jäseniä sosiaali- ja terveysministeriöstä, Valtiokonttorista, Sotainvalidien Veljesliitosta ja Kaunialan sotavammassairaala. Työryhmän selvityshenkilöinä toimivat lääketieteen ja kirurgian tohtori Tapio Rajala ja sairaanhoitopiirin johtaja Juhani Punkari. Työryhmän johtopäätöksissä ehdotetaan toimenpiteitä koskien vuoden 2003 laitoshoidon hoitopäivähinnan määrittymistä, Kaunialan toiminnan kehittämistä sekä pidemmän aikavälin toimenpiteenä Valtiokonttorin käyttämän kilpailuttamismenettelyn kehittämistä. Työryhmä ehdotti sotainvalidien laitoshoidon turvaamiseksi ja Kaunialan sotavammassairaalan vaikea taloudellinen tilanne huomioon ottaen, että vuoden 2003 laitoshoidon hoitopäivähinnaksi vahvistettaisiin 167,3 euroa toimintakykyluokassa 1 ja 141,9 euroa toimintakykyluokassa 2. Lisäksi työryhmä ehdotti, että vuonna 2003 Kaunialalle maksettaisiin erillistä sopeuttamislisää laitoshoidon hintoihin 5,4 euroa toimintakykyluokassa 1 ja 4,5 euroa toimintakykyluokassa 2. Kaunialassa myös jatketaan erityisen huomion kiinnittämistä menojen kehitykseen talouden saamiseksi tasapainoon. Työryhmä piti tärkeänä, että Valtiokonttori kehittäisi kilpailuttamismenettelyään ottaen huomioon muun muassa asiakkaiden vaikeahoitoisuuden ja tarkistaisi toimintakykyluokituksen, määrittäisi sotainvalidien laitoshoidon sisällön ja arvioisi sairaanhoidon tarpeet sekä huolehtisi edelleen laitosten yhdenvertaisesta kohtelusta. Tarkoituksena on, että vuonna 2004 palataan kilpailuttamismenettelyn kautta tapahtuvaan tavanomaiseen laitoshoidon hoitopäivähintojen määrittelyyn uusitun kilpailuttamisasiakirjan pohjalta.			
Avainsanat: (asiasanat) Sotainvalidit, laitoshoido, talous			
Muut tiedot www.stm.fi			
Sarjan nimi ja numero Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 2003:16		ISSN 1237-0606	ISBN 952-00-1332-6
Kokonaissivumäärä 27	Kieli suomi	Hinta 10,15 €	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisumyynti PL 536, 33101 Tampere puh. (03) 260 8158 ja (03) 260 8535, fax (03) 260 8150 sähköposti: julkaisumyynti@stm.vn.fi		Kustantaja Sosiaali- ja terveysministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare Social- och hälsovårdsministeriet		Utgivningsdatum 31.3.2003	
Författare (uppgifter om organet: namn, ordförande, sekreterare) Arbetsgruppen med uppgift att utreda den ekonomiska situationen vid Kauniala krigsinvalidsjukhus Ordförande: Riitta Viitala Sekreterare: Katri Saporä och Anne-Marie Brisson		Typ av publikation Promemoria	
		Uppdragsgivare Social- och hälsovårdsministeriet	
		Datum för tillsättandet av organet 8.1.2003	
Publikation (även den finska titeln) Promemoria av arbetsgruppen med uppgift att utreda den ekonomiska situationen vid Kauniala krigsinvalidsjukhus (Kaunialan sotavammassairaan taloudellista tilannetta selvittäneen työryhmän muistio)			
Publikationens delar			
Referat Den 8.1.2003 tillsatte social- och hälsovårdsminister Maija Perho och omsorgsminister Eva Biaudet en arbetsgrupp med uppgift att utreda den ekonomiska situationen vid Kauniala krigsinvalidsjukhus samt graden av vårdberoende hos krigsinvalider som vårdas inom institutionsvården. I arbetsgruppen ingick medlemmar från social- och hälsovårdsministeriet, Statskontoret, Finlands krigsinvaliders brödraförbund och Kauniala krigsinvalidsjukhus. Som arbetsgruppens utredare fungerade medicine och kirurgie doktor Tapio Rajala och sjukvårdsdistriktets direktör Juhani Punkari. Enligt arbetsgruppens slutsatser föreslås åtgärder gällande fastställande av priset för en vårddag inom institutionsvården år 2003, utveckling av Kaunialas verksamhet samt åtgärder på längre sikt för utveckling av Statskontorets konkurrensutsättning. För att trygga tillgången till institutionsvård för krigsinvalider och med beaktande på Kauniala krigsinvalidsjukhus svåra ekonomiska situation, föreslog arbetsgruppen att priset för en vårddag inom instutionsvård år 2003 skall fastställas till ett belopp av 167,3 euro i funktionsduglighetsklass 1 och 141,9 euro i funktionsduglighetsklass 2. Därutöver föreslog arbetsgruppen att ett skilt anpassningstillägg för prisen på institutionsvård till ett belopp på 5,4 euro i funktionsduglighetsklass 1 och 4,5 euro i funktionsduglighetsklass 2 skall betalas till Kauniala. För att kunna balansera ekonomin fortsätter man vid Kauniala att fästa särskild uppmärksamhet vid utvecklingen av utgifter. Arbetsgruppen ansåg det vara viktigt att Statskontoret utvecklar sin konkurrensutsättning med beaktande på bland annat hur svårbehandlade klienterna är, granskar klassificeringen av funktionsduglighet, definierar innehållet i krigsinvalidernas institutionsvård och utvärderar sjukvårdens behov samt sörjer för att institutionerna fortsättningsvis behandlas jämlikt. Avsikten är att år 2004 genom konkurrensutsättning återvända till definieringen av den vanliga institutionsvårdens vårddagspriser på basis av ett nytt dokument om konkurrensutsättning.			
Nyckelord Krigsinvalider, institutionsvård, ekonomi			
Övriga uppgifter www.stm.fi			
Seriens namn och nummer Social- och hälsovårdsministeriets promemorior 2003:16		ISSN 1237-0606	ISBN 952-00-1332-6
Sidoantal 27	Språk finska	Pris 10,15 €	Sekretessgrad offentlig
Distribution Social- och hälsovårdsministeriets publikationsförsäljning PB 536, 33101 Tammerfors, tfn (03) 260 8158 och (03) 260 8535, fax (03) 260 8150, e-post: julkaisumyynti@stm.vn.fi		Förlag Social- och hälsovårdsministeriet	

DOCUMENTATION PAGE

Publisher Ministry of Social Affairs and Health, Finland		Date 31 March 2003	
Authors Working Group Investigating the Economic Situation of the Kauniala Hospital Chairperson: Riitta Viitala Secretaries: Katri Sapora and Anne-Marie Brisson		Type of publication Working Group Memorandum	
		Commissioned by Ministry of Social Affairs and Health	
		Date of appointing the organ 8 January 2003	
Title of publication Memorandum of the Working Group Investigating the Economic Situation of the Kauniala Hospital			
Parts of publication			
Summary <p>The Minister of Social Affairs and Health, Maija Perho, and the Minister of Health and Social Services, Eva Biaudet, appointed on 8 January 2003 a Working Group to investigate the financial situation of the Kauniala Hospital for disabled war veterans and the patient classification of the war disabled cared for in institutions. The members of the Working Group represented the Ministry of Social Affairs and Health, the State Treasury, the Disabled War Veterans Association of Finland, and the Kauniala Hospital. The rapporteurs of the Working Group were Dr. Tapio Rajala, Dr Med.Sc., and Juhani Punkari, Director of Hospital District.</p> <p>The conclusions of the Working Group contain proposals for determining the price of a bed-day in institutional care in 2003, developing the activities of the Kauniala Hospital and, as a long-term measure, to develop the procedure of competitive tendering used by the State Treasury. The Working Group proposed, with a view to safeguarding the institutional care of disabled war veterans and taking account of the difficult economic situation of the Kauniala Hospital, that the price of a bed day in institutional care in 2003 should be EUR 167,3 in functional ability category 1 and EUR 141,9 in functional ability category 2. In addition, the Working Group proposed that Kauniala should be paid in 2003 a separate adaptation supplement to the prices of institutional care – EUR 5,4 in functional ability category 1 and EUR 4,5 in functional ability category 2. Special attention should further be paid to the development of expenditures in order to balance the economy of the hospital.</p> <p>The Working Group considered it important that the State Treasury develop its competitive tendering procedure paying attention, among other things, to the fact that the patients are difficult to care for. The State Treasury should also revise its functional ability classification, define the content of institutional care for disabled war veterans and assess the need for medical treatment, as well as ensure the equal treatment of institutions. The purpose is to revert to the ordinary system of determining bed-day prices for institutional care through competitive tendering on the basis of the revised document on competitive tendering.</p>			
Key words Disabled war veterans, institutional care			
Other information www.stm.fi			
Title and number of series Working Group Memorandums of the Ministry of Social Affairs and Health 2003:16		ISSN 1237-0606	ISBN 952-00-1332-6
Number of pages 27	Language Finnish	Price €10.15	Publicity Public
Distributor/Orders Ministry of Social Affairs and Health, Publications Sale, P.O.B. 536, FIN-33101 Tampere, Finland, tel. +358 3 260 8158 and +358 3 260 8535, fax 358 3 260 8150, e-mail julkaisumyynti@stm.vn.fi		Financier Ministry of Social Affairs and Health	

Sosiaali- ja terveysministeriölle

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 8.1.2003 työryhmän, jonka tehtävänä oli Kaunialan sotavammassairaalan osalta:

1. selvittää Kaunialan asiakasrakenne/toimintakykyluokitus (hoitoisuusaste) suhteessa muihin sairas- ja veljeskoteihin sekä muihin vastaaviin hoitolaitoksiin,

2. selvittää Kaunialan nykyinen henkilöstörakenne ja -mitoitus suhteessa muihin laitoksiin,
3. selvittää kustannuskehitys vuodesta 1995 lähtien ja pyytää Sotainvalidien Veljesliitolta selvitys niistä toimenpiteistä, joilla kustannusten kehitystä on pyritty hillitsemään,
4. selvittää Kaunialan mahdolliseen erityisasemaan liittyvät kustannustekijät sekä
5. selvittää Kaunialan taloushallinnon, erityisesti kustannuslaskennan toimivuus ja muut taloudelliseen tilanteeseen vaikuttavat seikat.

Toimintakykyluokituksen, kustannuskehityksen ja tarvittaessa muidenkin erityiskysymysten selvittämiseen työryhmä sai käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita.

Toimeksiannon taustalla oli Sotainvalidien Veljesliitto ry:n huoli Kaunialan sotavammassairaalan taloudellisesta tilanteesta ja mahdollisuudesta hoitaa vaikeavammaisia sotainvalideja jatkossa.

Työryhmän puheenjohtajana toimi apulaisosastopäällikkö Riitta **Viitala** sosiaali- ja terveysministeriöstä.

Työryhmän jäseninä olivat kehitysjohtaja Klaus **Halla**, laskentapäällikkö Arto **Mynttinen** ja ylitarkastaja Hanna **Nyfors** sosiaali- ja terveysministeriöstä, ylitarkastaja Marjo **Hamilas** Valtiokonttorista, johtaja Jan **Lindgren** Kaunialan sotavammassairaalaasta sekä talousjohtaja Kirsi **Lehtonen** Sotainvalidien Veljesliitto ry:stä.

Työryhmän sihteereinä toimivat ylitarkastaja Katri **Sapora** Valtiokonttorista ja hallitussihteeri Anne-Marie **Brisson** sosiaali- ja terveysministeriöstä.

Sosiaali- ja terveysministeriö nimesi työryhmän tarvitsemiksi selvityshenkilöiksi lääketieteen ja kirurgian tohtori Tapio **Rajalan** ja sairaanhoitopiirin johtaja Juhani **Punkarin**. Tapio Rajalan tehtävänä oli selvittää Kaunialan asiakasrakenne/toimintakykyluokitus RaVa-indeksiä käyttäen suhteessa muihin sairaus- ja veljeskoteihin sekä vastaaviin laitoksiin sekä selvittää Kaunialan nykyinen henkilöstörakenne ja mitoitus suhteessa muihin vastaaviin laitoksiin. Juhani Punkarin tehtävänä oli selvittää Kaunialan sotavammassairaalan kustannuskehitys vuodesta 1995 lähtien ja pyytää Sotainvalidien Veljesliitolta selvitys niistä toimenpiteistä, joilla kustannusten kehitystä on pyritty hillitsemään, selvittää Kaunialan mahdolliseen erityisasemaan liittyvät kustannustekijät sekä selvittää Kaunialan taloushallinnon, erityisesti kustannuslaskelman toimivuus ja muut taloudelliseen tilanteeseen vaikuttavat seikat. RaVa-indeksin käyttöön liittyvä koulutus ja tietojen tallennus ostettiin sosiaali- ja terveysministeriön toimesta Suomen Kuntaliitosta.

Työryhmän toimikausi oli 8.1.2003 – 31.3.2003. Työryhmä kokoontui 7 kertaa.

Saatuaan työnsä valmiiksi työryhmä jättää kunnioittavasti muistionsa sosiaali- ja terveysministeriölle.

Helsingissä 31 päivänä maaliskuuta 2003

Riitta Viitala

Klaus Halla

Marjo Hamilas

Kirsi Lehtonen

Jan Lindgren

Arto Mynttinen

Hanna Nyfors

Anne-Marie Brisson

Katri Saporä

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	15
2. KATSAUS KAUNIALAN HISTORIAAN	15
3. JURIDINEN OIKEUS HOITOON JA KUNTOUTUKSEEN	17
4. LAITOSHOITOPALVELUJEN KILPAILUTTAMINEN VALTIOKONTTORISSA	17
Kilpailuttamisen perusta	17
Kilpailuttamisessa palvelun laatu on keskeinen tekijä	18
Hinnanmuodostus	18
5. SELVITYSHENKILÖ PUNKARIN RAPORTIN PÄÄKOHDAT	19
6. SELVITYSHENKILÖ RAJALAN RAPORTIN PÄÄKOHDAT	20
7. ARVIOINTIA SELVITYSHENKILÖIDEN RAPORTTIEN POHJALTA	21
7.1. Rajalan raportti	21
Asiakasrakenne	21
Lääkärimitoitus ja erikoissairaanhoidon tarve	22
Hoitopäivähinnoittelu	22
7.2. Punkarin raportti	23
8. JOHTOPÄÄTÖKSET	25
I Kaunialan vuotta 2003 koskevan hinnan määräytyminen	25
II Kaunialan toiminnan kehittäminen	26
III Pidemmän aikavälin ehdotukset	26

1. JOHDANTO

Sotainvalidien Veljesliitto ry lähestyi sosiaali- ja terveysministeri Maija Perhoa ja peruspalveluministeri Eva Biaudet'ä 16.12.2002 päivätyllä kirjeellä todeten Kaunialan sotavammassairaalan olevan taloudellisesti suurissa vaikeuksissa. Kirjeessä todetaan, että Valtiokonttorin vuodelle 2003 tarjoamat laitoshoidon hinnat ovat niin matalat, että tilanne on Kaunialan sotavammassairaalan ja Sotainvalidien Veljesliiton talouden kannalta muodostunut kestävämmäksi. Valtiokonttorin tarjoamilla laitoshoidon hinnoilla ei kyetä vuonna 2003 turvaamaan Valtiokonttorin edellyttämää laatutasoa vaikeavammaisten sotainvalidien laitoshoidossa. Kaunialan kokonaismenot ovat kirjeen mukaan olleet 10 – 11 miljoonan euron luokkaa vuodessa ja Valtiokonttorin nyt tarjoamilla hoitopäivähinnoilla Kaunialan talousarvio vuodelle 2003 olisi yli 1,5 miljoonaa euroa alijäämäinen.

Sotainvalidien Veljesliiton hallitus päätti 5.12.2002, ettei Valtiokonttorin tarjoamia laitoshoidon hintoja vuodelle 2003 voida hyväksyä. Samalla liiton hallitus oli esittänyt Valtiokonttorille neuvottelujen aloittamista Kaunialan laitoshoidon hintojen vahvistamiseksi sotilasvammalain 6 §:n nojalla pitkäaikaisena hankintasopimuksena. Valtiokonttori ei kuitenkaan hyväksynyt Sotainvalidien Veljesliiton neuvottelutarjousta. Näin ollen Sotainvalidien Veljesliitto katsoi, ettei Kaunialassa voida enää antaa laitoshoidoa sotainvalideille, ellei sotainvalidien hoidosta sotilasvammalain nojalla vastuussa oleva valtio maksa täysimääräisesti hoidon aiheuttamia kustannuksia.

Sotainvalidien Veljesliitto toteaa kirjeessään edelleen, että laitoshoidon tarpeesta olevista sotainvalideista huonokuntoisimmat ja raskashoitoisimmat ohjautuvat Sotainvalidien Veljesliiton ylläpitämiin hoitolaitoksiin. Erityisesti Kauniala ottaa vastaan sellaisetkin sotainvalidit, joiden hoito ei muualla onnistu ja joita muut hoito- tai kuntoutuspaikat eivät potilaan raskashoitoisuuden vuoksi voi ottaa vastaan.

Sotainvalidien Veljesliitto korostaa kirjeessään, että eräs sen tärkeimmistä tehtävistä on vaikeavammaisten sotainvalidien laadukkaan hoidon turvaaminen loppuun saakka. Kaunialan sotavammassairaala on hoitanut ja haluaa edelleen tätä tehtävää hoitaa. Tehtävän menestyksellisen hoitamisen edellytykset ovat Veljesliiton mukaan kuitenkin vuosi vuodelta heikentyneet. Valtiokonttorin vahvistamat hinnat erityisesti toimintakykyluokassa 1 ovat vuoden 2000 jälkeen pudonneet. Vuodelle 2003 esitetty hinta toimintakykyluokassa 1 on alempi kuin mikään aiempi hinta vuonna 1994 alkaneen kilpailuttamismenettelyn aikana. Laitoshoidon kustannukset ovat kuitenkin vuosi vuodelta kasvaneet erityisesti pääkaupunkiseudulla palkkauskustannusten nousun myötä. Kaunialan sotavammassairaala on kirjeen mukaan toteutettu viime vuosina monia kustannuksia vähentäviä säästötoimenpiteitä. Niistä huolimatta vuosi 2002 oli jo toinen peräkkäinen vuosi, jolloin Kaunialan tulos muodostui alijäämäiseksi.

2. KATSAUS KAUNIALAN HISTORIAAN

Viime sotien päättymisen jälkeen sota-aikana toimineet sotasaairaalat muutettiin sotavammassairaaloiksi, joissa oli hoidossa sodassa vaikeimmin vammautuneita. Näiden potilaiden jatkohoidon järjestämiseksi säädettiin vuoden 1948 sotilasvammalaissa, että heidän tarvitsemansa hoito voidaan antaa tätä varten perustetuissa erityislaitoksissa val-

tion vastatessa sairaanhoidon kustannuksista. Sotainvalidien Veljesliitto perustikin 1940-luvun lopulla hoitolaitoksia, joissa hoidettiin vaikeasti vammautuneita sotainvalideja. Liitto osti 3.7.1945 Kauniaisten kauppalaista kylpyläkiinteistön, jossa nykyisen Kaunialan toiminta alkoi. Ensimmäiset potilaat tulivat 29.10.1946. Potilaita oli 53 ja he olivat lähes kaikki selkäydinvammaisia. Lääkintöhallitus myönsi 15.11.1946 luvan Kauniaisten huoltolaitos -nimisen yksityisen sairaanhoitolaitoksen perustamiseen.

Siipirakennuksen valmistuttua syyskuussa 1947 laitoksessa oli kolmessa osastossa 87 hoitopaikkaa ja lisäksi fysikaalinen osasto. Henkilökuntaa oli tuolloin 65. Kauniala vihittiin käyttöön 11.10.1947 tasavallan presidentti J.K. Paasikiven läsnä ollessa.

Kuntoutustoiminta käynnistettiin Kaunialassa jo 1950-luvun alussa. Muun muassa Yhdysvaltoihin tehtyjen opintomatkojen tuloksena kehitettiin hoitomenetelmiä ja hankittiin tarvittavia laitteita. Alusta alkaen järjestettiin potilaille askartelua, joka johti ammattikoulutusta tarjoavien kurssien järjestämiseen. Vaikeavammaisia sotainvalideja pystyttiin kotiuttamaan huomattavasti enemmän hoitomuotojen kehittymisen myötä kuin oli odotettu.

Kaunialan toiminta laajeni 1950-luvun puoliväliin mennessä huoltolaitoksesta sairaalaksi. Laitoksessa hoidettujen selkäydinvammaisten potilaiden lisäksi hoitoon tuli aivovammaisia sotainvalideja, kun Valmulan huoltolaitos suljettiin vuonna 1956. Vuonna 1966 valmistui lisärakennus, johon tuli kuntoutushalli ja vesihoitoallas. Vuoden 1967 alussa oli kahdessa potilasosastossa 103 paikkaa, joista puolet oli varattu aivovammaisille loppujen ollessa yleisvammaisten, selkäydinvammaisten ja amputoitujen käytössä. Toiminnan muutosta ja laajentumista kuvaa se, että lääkintöhallitus hyväksyi 8.1.1973 Kaunialan sotavammassairaalaksi, jossa voitiin antaa invalidihuoltolain tarkoittamaa lääkintähuoltoon kuuluvaa sairaala- ja kuntoutushoitoa.

Sairaala sotavammaisille -keräys (v. 1974 – 1978) mahdollisti 160-paikkaisen sairaalan uudisrakennuksen rakentamisen. Aiemmin Mäntytiellä Helsingissä sijainneen aivovammassairaan toiminta siirtyi Kaunialaan 1.10.1978. Sairaansijoja oli tuon jälkeen 220 ja henkilökuntaa 179. Vanhan osan korjauksen valmistuttua uudistettu Kauniala vihittiin käyttöön 25.4.1980.

Vuoden 1987 kesällä suljetun aivovammaisille tarkoitetun Suitian kuntoutuslaitoksen paikkoja korvaamaan valmistui Kaunialaan 27-paikkainen vuodeosasto ja lisäksi tutkimustiloja sekä tiloja fysioterapialle ja lääkekeskukselle. Sairaansijojen määrä oli tämän jälkeen 247, joista 120 oli varattu laitoshoitopotilaille ja 127 kuntoutus-, tutkimus- ja hoitopotilaille.

1990-luvulla toiminnan muutokseen on oleellisesti vaikuttanut hoidettavien vanheneminen. Dementiaosasto aloitti toimintansa 1995. Potilaiden ikääntyminen ja kunnon huonontuminen pakottivat vuosina 1996 – 1997 perusteellisiin muutostöihin, joissa viiden hengen huoneet jaettiin pienempiin ja huoneiden yhteyteen rakennettiin liikuntaesteisille soveltuvat saniteettitilat. Vuonna 1998 oli käytössä 199 hoitopaikkaa ja vakituisen henkilökunnan määrä oli 239. Amputoiduille varattu Kaskisaaren kuntoutuslaitos lopetti toimintansa talvella 2001, jolloin sen toiminta siirtyi Kaunialaan. Nyt Kaunialassa on 200 hoitopaikka, joista 150 on laitoshoitopaikkoja.

3. JURIDINEN OIKEUS HOITOON JA KUNTOUTUKSEEN

Sotilasvammalain 6 §:n 5 momentin mukaan sotainvalidille korvataan sairaanhoitona muun ohella työ- tai toimintakyvyn palauttamista tai säilyttämistä tarkoittava kuntouttaminen sekä laitoksessa annettu huolto tai osa-aikainen huolto. Vahingoittuneelle tai sairastuneelle, jonka työkyvyttömyysaste on vähintään 30 prosenttia, voidaan korvata kuntouttaminen ja laitoksessa annettu huolto tai osa-aikainen huolto myös, milloin niiden tarve johtuu muustakin kuin korvatusta vammasta tai sairaudesta. Lisäksi voidaan kuntouttaminen, vaikka kuntouttamisen tarve ei johtuisikaan korvatusta vammasta tai sairaudesta, korvata vahingoittuneelle tai sairastuneelle, jonka työkyvyttömyysaste on vähintään 10 prosenttia. Sotilasvammalain 6 §:n 7 momentin mukaan sairaanhoito on annettava tarpeettomia kustannuksia välttäten, vahingoittuneen tai sairastuneen tilaa kuitenkaan vaarantamatta.

Oikeus sotilasvammalain mukaisiin korvauksiin on subjektiivinen toisin kuin yleensä sosiaali- ja terveydenhuollossa. Lain sanamuodosta ei voida vetää sellaista johtopäätöstä, että sotainvalidilla olisi subjektiivinen oikeus valita, missä laitoksessa hän hoitoa saa. Käytännössä Valtiokonttori kuitenkin antaa maksusitoumuksen laitoshoidon tai kuntoutuksen tarpeessa olevalle sotainvalidille siihen kilpailuttamaansa laitokseen, mihin asianomainen sitä toivoo. Lisäksi osa sotainvalideista on laitoshoidossa kunnallisissa hoitolaitoksissa ja Valtiokonttori maksaa kustannukset todellisten kustannusten mukaan.

Sotainvalidien sairas- ja veljeskotien käyttökustannukset maksetaan vakiintuneen käytännön perusteella valtion talousarvion momentilta 33.92.55. Momentin perustelujen mukaan määrärahaa saa käyttää arpajaislain (1047/2001) 22 §:n 2 momentin ja sotilasvammalain (404/1948) 6 d §:n nojalla sotainvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten käyttökustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen. Tarjouskilpailulla pyritään hillitsemään laitosten hoitopäivä- ja hoitokäyntikertahintojen nousua sekä huolehtimaan kuntoutus- ja laitoshuoltopalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista. Korvaus käyttökustannuksiin suoritetaan hoitopäivä- ja hoitokäyntikertahinnoista tehtävän sopimuksen perusteella.

Sairas- ja veljeskotien käyttökustannuksiin varattu määräraha on kasvanut vuodesta 1995 29,1 prosenttia, keskimäärin 3,7 prosenttia vuosittain. Vuonna 2002 Valtiokonttori käytti tarkoitukseen yhteensä 63,5 miljoonaa euroa.

4. LAITOSHOITOPALVELUJEN KILPAILUTTAMINEN VALTIOKONTTORISSA

Kilpailuttamisen perusta

Valtiokonttori on velvoitettu muun muassa julkisia hankintoja koskevan lain (1505/1992) sekä valtion hankinnoista annetun asetuksen (1416/1993) nojalla kilpailuttamaan sotainvalidien kuntoutus- ja hoitopalvelut. Valtiokonttori on kilpailuttanut kuntoutus- ja hoitolaitokset vuodesta 1994. Nykyisen muotoisena kilpailuttamista on toteutettu vuodesta 2001 alkaen.

Kuntoutus- ja hoitopalveluja tuottavat sairaas- ja veljeskodit, erilaiset kuntoutus- ja hoitolaitokset sekä kylpylät. Vuodelle 2003 palveluja tarjosivat yhteensä 102 palveluntuottajaa ympäri Suomea. Näistä 35 tarjosi sotainvalidien laitoshoidon.

Kilpailuttamisessa palvelun laatu on keskeinen tekijä

Sotainvalidien kuntoutus- ja hoitopalvelujen kilpailuttamisen lähtökohtana on, että sotainvalidit saavat laadukasta kuntoutusta ja hoitoa kilpailukykyisellä hinnalla. Palvelun laadulla on keskeinen asema Valtiokonttorin kilpailutuksessa. Palveluntuottajien valinta ei kilpailuttamistilanteessa perustu vain hintaan, vaan ennen kaikkea palvelun laatuun.

Valtiokonttori on luonut laitostuntoutukseen, päiväkuntoutukseen, laitoshoidon ja osaaikaiseen laitoshoidon laatuvaatimukset, jotka palveluntarjoajan tulee täyttää, ennen kuin se voidaan hyväksyä palveluntuottajaksi. Laatuvaatimukset on kehitetty laajassa, asiantuntijoista koostuvassa työryhmässä. Laatuvaatimukset perustuvat olemassa olevaan ohjeistukseen, kuten sosiaali- ja terveysministeriön veteraanikuntoutusta koskevaan ohjeeseen¹ sekä ikäihmisten hoitoa ja palvelua koskevaan laatusuositukseen². Laatuvaatimusten perustana on hyvä kuntoutus- ja hoitokäytäntö sekä tuore tutkimustieto ikäihmisten kuntoutuksesta ja hoidosta.

Laitoshoidon laatuvaatimusten tarkoituksena on taata, että sotainvalidien hoito on tasa-vertaista maamme eri laitoksissa. Myös hoitopalvelujen saaminen eri puolilla maata tulee olla turvattu. Laatuvaatimukset on haluttu luoda sellaisiksi, että mahdollisimman moni hoitolaitos pystyy toimintaansa kohtuullisesti kehittämällä täyttämään ne.

Asiakkaiden korkea ikä ja erilaiset sotavammat sekä ikääntymisen mukanaan tuomat siviilisairaudet asettavat omat vaatimuksensa sotainvalidien hoidolle. Osa sotainvalideista on hyväkuntoisia toimintakykyluokka 3:n asiakkaita, osa taas vaikeavammaisia, täysin autettavia toimintakykyluokka 1:een kuuluvia asiakkaita. Jotta jokainen sotainvalidi saisi oman hoitotarpeensa mukaista hoitoa ja kuntoutusta, tarvitaan erikoistuneita hoitolaitoksia.

Tarjouskilpailussa annetaan laatupisteitä henkilöstöstä, tiloista ja palvelun sisällöstä (= erityisosaaminen). Erityisosaamista ei edellytetä, mutta laatupisteet vaikuttavat hintaan. Laatupisteiden avulla halutaan toisaalta taata palveluntuottajille riittävät toimintaedellytykset kuntouttaa ja hoitaa vaikeavammaisia sotainvalideja.

Hinnanmuodostus

Palveluntuottajan hoitopäivähintaan vaikuttavia tekijöitä ovat palvelun laatu, palveluntuottajan tarjous, palvelun hintataso ja sotainvalidien laitoksien käyttökorvauksiin myönnetty määräraha.

Kilpailutuksessa palveluntuottajan laatu tarkistetaan tarjouskilpailulomakkeella. Kun laitoshoidon tarjoava palveluntuottaja täyttää Valtiokonttorin laatuvaatimukset, sille

¹ Sosiaali- ja terveysministeriön määräyskokoelma 2000:17

² Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2001:4

määräytyy toimintakykyluokittain tietty perushinta, joka on kaikille laitoshoidtoa tarjoaville palveluntuottajille sama. Erityisosaamisesta annettujen laatupisteiden kautta palveluntuottajan on mahdollisuus saada korotusta hoitopäivähintaan ja erottua muista. Palveluntuottajien välinen hinta-laatu kilpailu tapahtuu laatupisteiden kautta.

Hoitopäivähintaan vaikuttavat tekijät huomioiden Valtiokonttori muodostaa jokaiselle palveluntuottajalle niin sanotun laskennallisen hinnan eli palvelun laadun mukaisen hinnan. Mikäli palveluntuottajan oma tarjous on matalampi kuin laskennallinen hinta, palveluntuottajalle vahvistetaan tarjoushinta. Muussa tapauksessa Valtiokonttori vahvistaa palveluntuottajalle muodostamansa palvelun laadun mukaisen hinnan.

Palveluntuottajalla on mahdollisuus hylätä hinta. Mikäli palveluntuottaja hyväksyy hinnan, Valtiokonttorin ja palveluntuottajan välille muodostuu sopimus, jossa palveluntuottaja lupautuu tuottamaan tiettyä palvelua Valtiokonttorin vahvistamalla hinnalla.

Valtiokonttori valvoo sopimusehtojen noudattamista auditoinneilla ja tekee hoitolaitoksiin auditointikäyntejä, joiden tarkoituksena on tarkastaa, onko hoito luvatus mukaista.

5. SELVITYSHENKILÖ PUNKARIN RAPORTIN PÄÄKOHDAT

Valtiokonttorin vahvistamat Kaunialan hoitopäiväkorvaukset vuodelle 2003 ovat toimintakykyluokka 1:ssä 9,3 % ja toimintakykyluokka 2:ssa 2,2 % pienemmät kuin vuonna 1995, deflatoituna hinnat ovat laskeneet 22,8 ja 16,8 %. Korvausten lasku johtuu lähinnä Kaunialalle aikaisemmin myönnettyjen erityiskorvausten alentamisesta ja hintojen määrittämisestä samoin kriteerein kuin muille hoitolaitoksille. Samana aikana ovat valtion budjetissa olevat määrärahat laitoshoidtoon nousseet 31,5 %, deflatoituna 12 %.

Kaunialan sotavammasairaalan kulut ovat tarkasteluajankohtana nousseet 8,4 %, mutta deflatoituna laskeneet 8,7 %. Valtion rahoituksen kokonaisuus on taas laskenut 4,4 %, deflatoituna 8,7 %. Kaunialan talous on saatu pidettyä tasapainossa rakennemuutoksien ja erilaisin säästötoimenpitein, joista Sotainvalidien Veljesliitto on antanut kirjallisen selvityksen. Muutosten laajuutta kuvaa henkilökuntamäärän vähentäminen 60:llä, 22 %:lla. Kaunialan toiminta tuotti tappiota vuonna 2001 389 000 € ja vuonna 2002 846 000 €.

Selvityshenkilö Punkari katsoo, että Kaunialan sotavammasairaalan rahoitustilanne ei johdu siitä, ettei kulujen hallinnasta ja kustannustehokkuudesta olisi huolehdittu, vaan, että se on seurausta valtion hoitopäiväkorvausten laskemisesta ja siitä, että Kaunialan erityisluonnetta ei ole täysin tunnustettu.

Kaunialan sotavammasairaala on nykyisin keskittynyt monivammaisten, geriatrinen sotainvalidien hoitoon ja kuntoutukseen. Muutos on suuri aikaisemmasta sotavammojen diagnostisointi- ja haitta-asteiden selvitys- ja hoitolaitoksesta. Entisen toiminnan ”jäänteitä” ei enää ole juurikaan jäljellä. Kaunialan sotavammasairaalaan nähden, että potilaat ovat vaikeammin hoidettavia kuin muissa laitoksissa, mitä ei oteta riittävästi huomioon valtion korvauksissa.

Kaunialan sotavammasairaalan erityisasemasta johtuviksi kustannuksiksi on selvitysmies määritellyt pääkaupunkiseudun muita korkeammat palkkauskulut 701 000 €/v, poikkeavat eläkekulut 67 000 €/v ja hoidon tasosta johtuviksi kuluiksi muita suuremman lääkärimiehityksen ja lääkäripäivystyksen kulut 125 000 €/v, suuremman hoito-henkilökunnan kulut 820 000 €/v ja röntgentoiminnan kulut 300 000 €/v. Mikä osa kolmesta viimeksi mainitusta kuluryhmästä hyväksytään poikkeaviksi erityiskuluiksi, riippuu siitä, mihin tasoon Kauniala todetaan muita sotainvalidien hoitolaitoksia vaativampitasoiseksi laitokseksi.

Selvityshenkilö arvioi Valtiokonttorin kilpailutusmenettelyä ja näkee siinä sen yleisestä monipuolisuudesta ja moderniuudesta huolimatta monia kysymyksiä aiheuttavia piirteitä. Tarjottujen hintojen ”ylärajaleikkurina” käytetty pisteytysmenettely sopii huonosti markkinatalouteen. Vain viidennes tarjoajista sai pyytämänsä hinnan, valtaosalle hinnat vahvistettiin alempina, mitä ne olivat tarjonneet. Menetelmän ulkopuolelle jää esim. laitoksen sairaanhoidon omavaraisuusaste (kokonaisedullisuus), hoidon käytettävää luokitusta vaativampi hoitoisuus ja eräät paikalliset olosuhteet kuten palkkausten kalleusluokitus. Jokavuotinen kilpailutus voitaisiin korvata pidemmällä sopimuksilla vuotuisine hintatarkistuksineen.

Selvityshenkilön ehdotukset tilanteen ratkaisemiseksi ovat:

1. Valtiokonttorin ja Kaunialan sotavammasairaalan edustajat tarkastavat yhdessä Kaunialan tarjouksen ja pisteiden määrittelyn. Mahdolliset virheellisuudet korjataan.
2. Määritellään mihin tasoon Kaunialan erityisasema muita korkeampitasoista sairaanhoitoa antavana laitoksena tunnustetaan. Siitä ja muusta erityisasemasta johtuvat, poikkeavat kustannukset otetaan huomioon määrättäessä kuluvalle vuodelle uudeleen laitoshoidon hoitopäiväkorvaukset.
3. Ennen vuoden 2004 Valtiokonttorin kilpailutusta selvitetään, miten kilpailutusmenettelyä olisi muutettava, että hoidon vaikeusaste ja muut paikalliset ja laitospaikoittaiset erityisolosuhteet voidaan ottaa huomioon nykyistä paremmin, että vuosittaiset vaihtelut laitoksittain saadaan pienemmiksi ja että voitaisiin siirtyä pidempiaikaisiin sopimuksiin.
4. Kaunialan sotavammasairaalan edellytetään jatkavan kustannuksia alentavia toimenpiteitä muun muassa yhteistyöllä Jorvin sairaalan tai muun tahon kanssa sekä palveluja ulkoistaen. Samoin edellytetään, että kustannuslaskentaa kehitetään yleensä ja niin, että laitoksessa tiedetään toiminnoittain kokonais- ja yksikkökustannukset ja vastaavat tulot niiden toimintojen osalta, joita valtio rahoittaa.
5. Lopuksi selvitysmies esittää käsityksensä, että Kaunialan sotavammasairaalan kokoisen laitoksen talousjohtajan tehtävät edellyttävät kokopäiväistä työpanosta.

6. SELVITYSHENKILÖ RAJALAN RAPORTIN PÄÄKOHDAT

Selvityshenkilö Tapio Rajala toteaa raportissaan, että Kaunialassa hoidetaan huonokuntoisempia asukkaita kuin muissa sotainvalidien hoitolaitoksissa keskimäärin. Hoito-henkilökuntamitoitus on Rajalan mukaan Kaunialassa suurempi kuin muissa sotainvalidien hoitolaitoksissa, mutta kun mitoitetaan asukkaiden toimintakykyyn, niin ero häviää.

Kaunialan sotavammassairaalan lääkärimiehitys on suurempi ja erikoislääkäripainotteisempi kuin muissa sotainvalidien laitoksissa. Asukkaiden huonokuntoisuus selittää vain osin eroa. Kaunialan sotavammassairaalan lääkärimiehitys ja päivystysvalmius kuitenkin mahdollistavat tarvittaessa aluesairaalatason geriatrisen hoidon toteuttamisen asukkaille ilman, että heitä joudutaan lähettämään ulkopuoliseen sairaalaan. Rajala toteaa, että hänen kokemuksensa perusteella huonokuntoisten ja muistamattomien vanhusten siirtäminen vieraaseen hoitoympäristöön heikentää heidän tilaansa huomattavasti. Se tulisi huomioida myös jatkossa kun sotainvalidien laitoshoidosta tehdään ratkaisuja.

Valtiokonttorin toimintakykyluokituksessa on RaVa-indeksimittauksen perusteella toimintakykyluokan 1 sisällä suurta hajontaa ja asukkaiden toimintakyky vaihtelee kotihoidon ja hoivasairaalatason välillä. 2 – 3 luokan asukkaiden toimintakyky ei käytännössä RaVa-indeksimittauksen perusteella eroa toisistaan. Luokitus näyttää lisäksi suosivan korvausperusteena 2 – 3 luokkaan kuuluvia verrattuna raskashoitaisempiin 1 luokan asukkaisiin. Koska luokitusta käytetään yhtenä hoitopäivähinnoittelun perusteena, niin luokitusta tulisi Rajalan mukaan tarkentaa.

7. ARVIOINTIA SELVITYSHENKILÖIDEN RAPORTTIEN POHJALTA

7.1. Rajalan raportti

Selvityshenkilö Rajalan tehtävänä oli selvittää työryhmän toimeksiannon kohdat 1 – 2 työryhmän työn pohja-aineistoksi. Selvitystyössä mitattiin 28 hoitolaitoksen sotainvalidin toimintakyky RaVa-toimintakykymittarilla. Otos muodostui yhteensä 758 pysyvässä laitoshoidossa olevasta sotainvalidista.

Asiakasrakenne

Selvityshenkilö toteaa, että Kaunialan sotavammassairaалassa hoidetaan huonokuntoisempia asiakkaita kuin muissa sotainvalidien hoitolaitoksissa keskimäärin. Keskiarvoja vertaamalla näin voidaan sanoa.

RaVa-indeksin keskiarvo on 11 muussa laitoksessa suurempi kuin Kaunialan sotavammassairaалassa, kun RaVa-indeksien keskiarvoja tarkastellaan laitoksittain toimintakykyluokassa 1 (runsaasti apua tarvitsevien ryhmä). Näin ollen näissä laitoksissa hoidetaan toimintakykyluokassa 1 keskimääräisesti raskashoitaisempia asiakkaita kuin Kaunialassa. Kaikkia laitushoitoasiakkaita tarkasteltaessa voidaan todeta, että Kaunialan sotavammassairaalan kaikkien asukkaiden RaVa-indeksin keskiarvo on neljänneksi korkein. RaVa-indeksin keskiarvo on tällöin korkeampi Taivassalossa, Kuntoutuskodin, Ähtärin Veljeskodin ja Lamminniemikodin laitushoitoasiakkailta.

RaVa-indeksin jakaumasta nähdään, että raskashoitosten asiakkaiden (RaVa-indeksi $\geq 3,5$) osuus Kaunialan laitushoitoasiakkaista on noin 44 %, kun muissa laitoksissa vastaava osuus on 32 %. Vastaavasti Rajalan raportin mukaan Kaunialassa hoidettavien hyväkuntoisten potilaiden osuus on vain 6,4 % kun se muissa laitoksissa on 19,6 %.

Laitoksia keskenään verrattaessa huomataan, että toimintakykyluokassa 1 raskashoitosten asiakkaiden osuus on useassa laitoksessa suurempi kuin Kaunialan sotavammassairaalassa.

Edellä mainituista perusteluista johtuen työryhmä toteaa, että sotainvalidien sairaskodeissa laitoshoidossa olevat sotainvalidit ovat pääsääntöisesti toimintakyvyltään runsaasti apua tarvitsevia tai täysin autettavia. Kaunialan sotavammassairaan erityisasema ei näyttäisi olevan perusteltavissa RaVa-mittauksen mukaan laitoshoidoasiakkaiden heikommalla toimintakyvyllä tai suuremmalla hoitoisuudella. Toisaalta on myös todettava, että RaVa-mittari ei mittaa lääketieteellisen hoidon tarvetta. Nämä puutteet olivat työryhmän tiedossa mittaria valittaessa, mutta työryhmän määrääjän niukkuudesta johtuen kyseinen mittari valittiin toimintakyvyn arvioinnin välineeksi sen nopean toteutettavuuden vuoksi ja toisaalta siksi, että sen koettiin täyttävän paikkansa hoitoisuutta kuvaavana, suuntaa antavana välineenä.

Lääkärimitoitus ja erikoissairaanhoidon tarve

Selvityshenkilön raportissa todetaan, että Kaunialan sotavammassairaan lääkärimitoitus on suurempi ja erikoislääkäripainotteisempi kuin muissa sotainvalidien hoitolaitoksissa. Rajalan mielestä, asiakkaiden huonokuntoisuus selittää eroa vain osittain. Selvityshenkilö arvelee, että ympärivuorokautinen lääkäripäivystys ja runsas erikoislääkärimitoitus, joka mahdollistaa geriatrisen hoidon toteuttamisen Kaunialassa, vähentävät todennäköisesti keskussairaalatason hoidon tarvetta. Tällöin säästytään asiakkaan kuljettamiselta ja ulkopuolisen sairaalahoidon kustannuksilta.

Työryhmä toteaa, että hyvin monessa sotainvalideja hoitavassa sairaskodissa annetaan erikoislääkäritasosta hoitoa. Sairaskoteja on yhteensä 23 ja niistä 18:ssä toimii vähintään yksi erikoislääkäri, muutamissa toimintaa johtaa geriatrian erikoislääkäri. Kaunialan sotavammassairaan lääkäriresurssit, jotka kohdennetaan laitoshoidoasiakkaisiin, ovat lähes 1,5-kertaiset verrattuna muiden sairaskotien keskiarvoihin.

Valtiokonttorissa tehdyn selvityksen mukaan Kaunialan sotavammassairaan laitoshoidoasiakkaita on jouduttu lähettämään suhteellisesti harvemmin muualle sairaalahoitoon, kuin muissa laitoksissa keskimäärin. Laitoksittain sairaalavuorokausien määrää tarkasteltaessa huomataan, että palveluntuottajissa on kuitenkin laitoksia, joissa keskussairaalatason hoitoa käytetään vähemmän tai suunnilleen yhtä paljon kuin Kaunialan sotavammassairaalassa.

Hoitopäivähinnoittelu

Selvityshenkilö vertaa Valtiokonttorin vahvistaman hinnan suhdetta RaVa-indeksiin keskiarvoihin. Näyttäisi siltä, että hän on käyttänyt toimintakykyluokan 1 hintaa ja verrannut tätä kaikkien toimintakykyluokkien RaVa-indeksiin keskiarvoon. Mikäli hintana on käytetty toimintakykyluokan 1 hintaa, pitäisi RaVa-indeksiin keskiarvo vastaavasti olla toimintakykyluokan 1 asiakkaiden RaVa-indeksi, eikä koko laitoksen keskiarvo.

Valtiokonttori määrittelee laitoshoidon kolme eri hintaa asiakkaan hoitoisuuden mukaan. Kaunialassa on enemmän huonokuntoisia asiakkaita kuin muissa laitoksissa kes-

kimäärin. Tästä johtuen Kaunialan sotavammassairaalassa on myös enemmän (lähes 90 %) toimintakykyluokan 1 (eli kalliin hintaluokan) asiakkaita, kuin muissa sairaskohteissa keskimäärin. Toimintakykyluokassa 1 maksetaan korkeampaa hoitopäivähintaa kuin toimintakykyluokassa 2. Selvityshenkilö Tapio Rajala toteaa raportissaan, että Valtiokonttorin toimintakykyluokitus ja pisteytys suosivat korvausperusteena 2 – 3 toimintakykyluokkiin kuuluvia. Toimintakykyluokkien väliset hintaerot määräytyvät tarjouskilpailussa siten, että laitokset määrittelevät omien tarjoustensa kautta hoitopäivähintatason eri toimintakykyluokissa.

7.2. Punkarin raportti

Selvityshenkilö Juhani Punkarin tehtävänä oli selvittää työryhmän toimeksiannon kohdat 3 – 5 työryhmän työn pohja-aineistoksi. Selvityshenkilö Juhani Punkari toteaa raportissaan, että Kaunialan sotavammassairaalan laitoshoidon hoitopäivähinnat ovat laskeneet huomattavasti vuodesta 1995. Tämän kehityksen voidaan katsoa johtuvan pitkälti siitä, että Kaunialan sotavammassairaalan hoitopäivähintojen lähtötaso on ollut alun perin muita laitoksia huomattavasti korkeampi. Kaunialan sotavammassairaalan laitoshoidon hoitopäivähinnat ovat vuoteen 2003 asti olleet korkeimmat Valtiokonttorin sotainvalidien laitoshoidosta maksamat hinnat. Hoitopäivähinnat ovat perustuneet muun muassa Kaunialan Sotavammassairaalan perinteeseen aivovammojen tutkimussairaalana ja aiempaan erityisluonteeseen vaikeavammaisten sotainvalidien sairaalana. Tarve sotainvalidien aivovammojen tutkimiselle on vuosi vuodelta vähentynyt ja tutkimustoiminta on pääosin lopetettu vuonna 2002. Kaunialassa sotainvalideille suoritettavista neurologisista poliklinikkatutkimuksista maksetaan erikseen Valtiokonttorin päätöksen (Dnro 15/31/2003) mukaan. Kaunialan Sotavammassairaalan luonne on muuttumassa geriatriseksi pitkäaikaissairaalaksi.

Vuosi	Toimintakykyluokka	Laitoshoidon hoitopäivähinnat Valtiokonttorin kilpailutamissa hoitolaitoksissa (€)					Kaunialan hinta €	Sairaskoti Keskihinta
		MIN.	1. NELJ.	MED.	3. NELJ.	MAKS.		
1999	TKL 1	119,4	130,8	135,8	142,2	168,2	168,2	141,9
	TKL 2	95,4	108,2	111,2	114,1	144,6	134,6	113,5
	TKL 3	84,4	90,9	93,5	94,8	104,2		95,7
2000	TKL 1	119,4	134,2	139,8	146,2	171,7	171,7	145,1
	TKL 2	95,4	111,3	114,5	118,1	149,7	137,9	116,5
	TKL 3	89,1	93,3	96,0	98,1	139,8		101,6
2001	TKL 1	100,1	137,7	143,5	147,5	168,2	168,2	146,2
	TKL 2	83,3	114,5	119,4	122,3	149,7	134,6	119,7
	TKL 3	72,3	95,7	99,1	101,6	139,8		101,6
2002	TKL 1	98,0	143,8	152,6	155,4	159,9	159,9	152,4
	TKL 2	100,0	123,1	127,5	130,9	136,2	136,2	126,3
	TKL 3	90,0	100,9	103,8	107,5	110,7		105,1
2003	TKL 1	100,0	150,7	152,5	157,5	166,3	152,5	
	TKL 2	85,0	128,2	130,0	133,2	141,0	129,3	
	TKL 3	90,0	103,3	105,1	108,5	111,7		

Taulukko 1: Laitoshoidon hoitopäivähintojen kehitys vuosina 1999-2003

Valtiokonttori on maksanut vuoteen 2002 asti Kaunialan sotavammasairaалalle harkinnanvaraista lisää laitoshoidon hoitopäivähintoihin. Lisän maksaminen on katsottu tarpeelliseksi, jotta Kaunialan sotavammasairaалalla on ollut mahdollisuus sopeuttaa toimintansa tutkimussairaалasta geriatriseksi hoito- ja kuntoutuslaitokseksi. Tätä harkinnanvaraisen lisän määrää on kuitenkin vähennetty vuosittain Valtiontalouden tarkastusviraston kiinnitettyä huomiota kilpailutusmenettelyyn ja niin sanottujen kompensatiopisteiden myöntämiseen. Vuonna 2003 Kaunialan hoitopäivähinnat muodostettiin samalla tavalla, kuin muille palveluntuottajille, eli harkinnanvaraista lisää ei enää lisätty hoitopäivähintaan.

Juhani Punkarin selvityksen lähtökohtana olivat Kaunialan sotavammasairaалan kokonaiskustannukset. Yksityiskohtaisempaa analyysia Kaunialan sotavammasairaалan tavasta vyöryttää kustannukset laitoshoidon ja laituskuntoutuksen välillä ei kuitenkaan saatu. Näitä tietoja ei selvityshenkilön määrääjän puitteissa ollut mahdollista saada Kaunialan sotavammasairaалasta.

Juhani Punkarin selvityksen mukaan Kaunialan sotavammasairaалalle koituu vuosittain 701 000 €:n palkkakulut pääkaupunkiseudulla olevan sijaintinsa vuoksi. Luku sisältää koko henkilökunnan palkkakulut eikä laitoshoidon palkkakuluja ole eritelty. Kaunialassa noudatetaan yleissitovaa Terveyspalvelualan työehtosopimusta. Lisäkustannukset on laskettu vertaamalla Kaunialan sotavammasairaалan palkkakustannuksia kuntakalleusluokan 2 laitoksiin. Pääkaupunkiseudulla on myös muita sotainvalideja hoitavia hoitolaitoksia.

Juhani Punkari toteaa myös, että hoitohenkilökunnan suuremmasta määrästä aiheutuneet lisäkustannukset ovat 820 000 €. Myöskään tässä laskelmassa laitoshoidtoa ei ole eritelty. Valtiokonttorin nykyinen kilpailuttamismenettely ottaa jo nyt huomioon henkilöstömitoituksen. Kaunialan sotavammasairaала oli vuoden 2003 tarjouskilpailussa täyttänyt henkilöstön tarjouskilpailulomakkeet henkilöstön osalta puutteellisesti, joka puutteellisuus on nyt yhteistyössä korjattu.

Kaunialan kulut ovat käyvin hinnoin tarkasteltuina pysyneet rationalisointitoimenpiteiden ansioista samalla tasolla vuosina 1995 – 2000. Sen jälkeen vuosina 2001 ja 2002 palkat ovat nousseet 8,6 % ja muut kulut 14,2 %. Palkkakuluihin on osaltaan vaikuttanut vuonna 2002 tehty lääkärien tulosopimus ja vuonna 2001 voimaan astunut terveyspalvelualan työehtosopimus. Terveyspalvelualan sopimuskorotukset vuosina 2001 – 2002 olivat 5,6 %. Muiden kulujen nousuun ovat vaikuttaneet potilashoidon kulujen nousu ja laitoksessa suoritettut kosteusvauriokorjaukset. Kaunialan nettotulos on ollut positiivinen vuoteen 2000, minkä jälkeen se on ollut alijäämäinen. Alijäämäisyyden on arvioitu jatkuvan edelleen vuonna 2003. Alijäämäisyyteen on osaltaan vaikuttanut harkinnanvaraisen lisän asteittainen poistaminen vuosina 2001 ja 2002.

8. JOHTOPÄÄTÖKSET

Työryhmä on ensisijaisesti paneutunut selvittämään Kaunialan taloudellisesta tilanteesta johtuvaa ongelmaa vuoden 2003 osalta. Tämän lisäksi työryhmä esittää pidemmän aikavälin toimenpiteitä. Molempien selvityshenkilöiden raportista nousee esille kysymys Kaunialan mahdollisesta erityisasemasta ja sen vaikutuksista Kaunialassa annettavan laitoshoidon laatuun ja sisältöön sekä toisaalta kustannuksiin. Työryhmä on keskusteluissaan yksimielisesti päättänyt siihen, että laitoksen sijainti pääkaupunkiseudulla voidaan nähdä sellaiseksi tekijäksi, joka tulisi ottaa huomioon laitoshoidon hoitopäivähintaa määriteltäessä. Muina erityisasemaan liittyvinä seikkoina on tuotu esiin muun muassa Kaunialan potilaiden hoitoisuusaste ja sairaanhoidon ja/tai sairaalahoidon tarve. Tältä osin työryhmä on käymissään keskusteluissa todennut, että kannanotto edellyttäisi sairaanhoidon sisällön perusteellista määrittelemistä, johon sillä ei toimeksiantonsa tai määräaikansa puitteissa ollut mahdollisuutta. Lisäksi työryhmä toteaa, että Kaunialan lisäksi on myös muita laitoshoidoa antavia yksiköitä, joissa hoidetaan hyvin raskashoitaisia asiakkaita. Selvityshenkilöiden raporttien mukaan hoitopäivän hinnan muodostuksessa käytettävää kilpailuttamismenettelyä tulee kehittää muun muassa toimintakykyluokituksen ja laatupisteityksen osalta.

I Kaunialan vuotta 2003 koskevan hinnan määräytyminen

Kauniala on hyväksynyt Valtiokonttorin vahvistamat muut hoitopäivähinnat laitoshoidon hintoja lukuun ottamatta. Kaunialan arvion mukaan, mikäli se hyväksyisi myös Valtiokonttorin vahvistamat laitoshoidon hinnat sellaisenaan, olisi vuosi 2003 1,5 milj. euroa alijäämäinen.

Työryhmä pitää tärkeänä sotainvalidien hyvän hoidon turvaamista tasapuolisesti koko maassa. Jotta sotainvalidien hoito voidaan turvata myös pääkaupunkiseudulla, on Kaunialan taloudellisessa tilanteessa tarpeen, että Kaunialan hoitopäivähintoja tarkistetaan vuoden 2003 osalta. Työryhmän työn aikana ilmeni, että Kaunialan hintatarjoukseen liittyvät lomakkeet oli henkilöstön työtuntien osalta täytetty puutteellisesti. Kauniala on sittemmin yhdessä Valtiokonttorin kanssa korjannut puutteellisesti täytetyt lomakkeet. Lomakekorjaus tuotti Kaunialalle 20 lisäpistettä, joiden arvo vuonna 2003 on 5,38 euroa. Näin saaduksi laskennalliseksi laitoshoidon hinnaksi muodostuu siten 157,9 euroa toimintakykyluokassa 1 ja 133,9 euroa toimintakykyluokassa 2. Tämän lisäksi lomakkeet tarkistettiin myös virkistystoimintaa koskevilta osin. Tarkistus sisältyy nyt esitettyyn hintakorjaukseen.

Työryhmän arvion mukaan Kaunialassa sotainvalidien laitoshoidon hinta vuonna 2003 voisi olla 167,3 euroa toimintakykyluokassa 1 ja 141,9 euroa toimintakykyluokassa 2. Tällöin Kaunialan laitoshoidon hinnat olisivat linjassa muille laitoksille vuodelle 2003 vahvistettujen hintojen kanssa.

Kaunialalle on aiempina vuosina maksettu harkinnanvaraista lisää, joka on sisällytetty hoitopäivähintoihin. Lisän myöntämisestä on perusteltu sillä, että Kaunialalle on annettu aikaa sopeuttaa toimintaansa vastaamaan muuttunutta tilannetta. Valtiontalouden tarkastusvirasto totesi tarkastuskertomuksessaan 1/2001 muun muassa, että kompensatiopis-

teiden myöntäminen sopii huonosti kilpailuttamiseen ja esitti sellaisten poistoa. Vuonna 2001 harkinnanvaraista lisää pienennettiin ensimmäisen kerran ja sen suuruus oli tuolloin 95 markkaa per hoitopäivä. Vuonna 2002 lisän suuruus oli 39 markkaa. Valtiokonttorin vahvistamassa hoitopäivähinnassa vuodelle 2003 ei lisää enää ollut.

Työryhmän näkemyksen mukaan on mahdollista, että edellä mainittu harkinnanvarainen lisä on poistunut liian nopeasti ottaen huomioon Kaunialan mahdollisuus toimintansa sopeuttamiseen. Tämän vuoksi olisi kohtuullista, että vuoden 2003 laitoshoidon hintakorjauksen lisäksi Kaunialalle maksettaisiin sotainvalidien laitoshoidon tarkoitettu erillinen sopeuttamislisä vuonna 2003. Sopeuttamislisä olisi yhteensä enintään 240 000 euroa ja toimintakykyluokkiin jaettuna 5,4 euroa toimintakykyluokassa 1 ja 4,5 euroa toimintakykyluokassa 2. Laskentaperusteena on käytetty vuonna 2002 toteutuneita laitoshoitopäiviä.

Tämän ratkaisun jälkeen Kaunialan tulos olisi edelleen alijäämäinen, mutta tästä osuudesta Kauniala vastaisi itse muun muassa erilaisin saneeraustoimenpitein kuluvan vuoden aikana. Tarkoitus on, että vuonna 2004 palataan normaaliin hoitopäivämaksukäytäntöön ja kilpailuttamisen menettelyn kautta määräytyviin maksuihin.

II Kaunialan toiminnan kehittäminen

Selvityshenkilö Punkarin ehdotusten mukaisesti työryhmä näkee tärkeänä, että Kaunialan sotavammassairaala jatkaa kustannuksia alentavia toimenpiteitä, kehittää kustannuslaskentaansa ja päivittää laitoksen strategisen suunnitelman huomioiden sotainvalidien määrän ja palvelujen tarpeen muutokset.

Kilpailuttamisen menettelyn kautta määräytyvään tavanomaiseen hoitopäivämaksukäytäntöön palaaminen vuonna 2004 edellyttää, että Kaunialassa jatketaan erityisen huomion kiinnittämistä menojen kehitykseen talouden saamiseksi tasapainoon.

III Pidemmän aikavälin ehdotukset

Työryhmä pitää tärkeänä, että Valtiokonttori kehittäisi kilpailuttamisen menettelyä siten, että vuodesta 2004 alkaen laitoshoidon hoitopäivähinnat määräytyisivät uuden kilpailuttamisasiakirjan perusteella ottaen muun muassa huomioon selvityshenkilöiden raporteissaan tekemät esitykset. Työryhmän mielestä keskeisiä ovat

- Asiakkaiden vaikeahoitoisuuden huomioiminen ja toimintakykyluokituksen tarkistaminen muun muassa suoritettua RaVa-mittausta hyväksi käyttäen.
- Sotainvalidien laitoshoidon sisällön määrittäminen ja sairaanhoidon tarpeiden arvioiminen.
- Laitosten yhdenvertaisesta kohtelusta edelleen huolehtiminen.

Lisäksi työryhmän mielestä voitaisiin harkita mahdollisuutta siirtyä kilpailuttamisessa nykyistä pidempiaikaisiin sopimuksiin.